

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

PIK LI. Ч. 50. Джерзі Сіті, Н. Дж., вівторок, 16-го березня 1943.

No. 50. Jersey City, N. J., Tuesday, March 16, 1943.

VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ.

Тел. „Свобода“: ВЕрген 4-0237. — Тел. У. Н. Союз: ВЕрген 4-1016 4-0807

THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ПОГОДИЛИСЬ У БІЛОМУ ДОМІ ЩОДО ПОВОЄННИХ ПЛАНІВ

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвельт відбув 90-хвилинну конференцію з делегацією сенаторів, під час якої обговорено головні принципи, якими повинні керуватися ті, що вестимуть мирові переговори та усталювати тривалий мир, очевидно, що аж по вигрі Об'єднаних Держав. Усталено, що мусить наступити тісна міжнародна кооперація, поперта військовою міжнародною силою. У цій справі виготовлено резолюцію, яка повинна би бути прийнята сенатом уже тепер, щоби в такий спосіб сенат зобов'язати і запобігти тому, щоби не повторилась історія з минулої війни, коли то сенат відкинув проекти Вилсона у справі Ліги Націй, як і відкинув Верзайський мир. Резолюція, що мала бути ухвалена сенатом, звиває Об'єднані Держави до відбуття конференції для цього, щоби погодитись щодо повоєнних цілей та збудувати мирову машину, що мала б поладжувати міжнародні спори та запобігти будучим агресіям. Деякі сенатори сумніваються, чи добре таку резолюцію сенатові предклатати, побоюючись, що вона викличе довгу боротьбу. Далі підкреслювано, що треба, щоби спершу порозумілись „чотири великі“, себто Злучені Держави, Велика Британія, Союзний Союз та Китай, а потім, як вони погодяться, щоби були скликані уряди Об'єднаних Держав.

БУДЕ СКЛИКАНА МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ.

ВАШИНГТОН. — З того, що заявили президент Рузвельт та підсекретар Велес, виходить, що з ініціативи Злучених Держав буде незабаром скликана конференція з представників Об'єднаних Держав, але предмет їх нарад буде наразі обмежений. Головно буде розходитись про те, щоби „вивідати“, що в кожній з тих держав „на серці“. Це буде одне з питань, що відносяться до різних політичних і територіальних справ. Про інші справи будуть говорити в основний спосіб. Тими справами будуть: харчеві й економічні проблеми.

ЗА ПАРТІЮ ПРАЦІ І ОБОРОНУ „НЮ ДІЛ“.

ФИЛАДЕЛФІЯ. — Дін Альфандже, кандидат з рамени „Лейбор парті“ на ньюйорського губернатора при останніх губернаторських виборах, говорив під час об'їду, влаштованого заходами „Лейбор Едіокейшен Сентр“, на тему „Праця і зарплата з боку реакції“. У тій промові він заявився за об'єднання усіх прогресивних і робітничих сил стейту Пенсильванія в Партію праці, щоби таким чином не допустити при нових виборах на президента, щоби міг вийти президентом ізоляціоніст, та щоби були загрожені робітничі здобутки, здобуті завдяки політиці „Нью Діл“, а в Америці, щоби не наступив по війні фашистський уряд. Уже тепер треба зачати організуватися, казав Альфандже, щоби в 1944 році була вибрана „ліберальна і прогресивна краєва адміністрація“, яка „продовжала б домашню і заграничну політику, започатковану через Нью Діл“.

МІНІМУМ ПОЖИВНОСТІ — БУДЕ ЗАДЕРЖАНЕ.

ДЕ МОУН (Айова). — З ініціативи В. Б. Гікенлупера, губернатора стейту Айова, скликано конференцію з губернаторів і представників тих стейтів, що продукують найбільше поживи, щоби обговорити харчеву справу. Харчові звачці, що займають урядові становниці, заявили, що які не були тяжкі обставини, американське населення дістане те, що повинно становити діету здорової людини. Мінімум такої діети виносить 3,000 калорій денно. Але буде так, що буде нам бракувати многих продуктів від 5 до 60% в порівнянні з тим, що ми споживали в 1942 році. Навіть, якби жнива випали цього року дуже добре, цивільні люди їстимуть до 10% менше ніж у минулому році. Будемо споживати молочні продукти від 12 до 16% менше ніж в 1942 році, а масла на 20%. Городовини в пушках буде менше на 35%, а овочів в пушках до 60%.

ОДНІ ЗИСКАЛИ, ДРУГІ ВТРАТИЛИ ЧЕРЕЗ НАЙВИЩІ ЦІНИ.

НЮ ЙОРК. — Як тяжко справедливо вирішити справу найвищих цін, видно найкраще по протестах тих, що плекають городовину в околицях Нью Йорку. Вони кажуть, що те, що Бюро Адміністратора Цін означило найвищі ціни на сім родів городовини для них руїною, бо на тому зискують огородники з Флориди чи Каліфорнії, але дрібні огородники з округи Нью Йорку не можуть з ними видержати конкуренції, бо тим, що здалека, признано привилеї щодо перевозу і пакування.

ТЕФТ ЗА „ВІЛЬНІ ПІДПРИЄМСТВА“.

ШКАГО. — Сенатор Тефт заявив, що тільки вільні підприємства будуть могли по війні розв'язати проблему безробіття. Теж казав, що треба відложити законодавство в справі соціального забезпечення аж війна скінчиться.

Іден на Конференціях у Воєнних і Повоєнних Справах

ВАШИНГТОН. — Антоні Іден, британський міністер заграничних справ, що несподівано прибув при кінці тижня до Вашингтону, продовжає свої розмови з найважливішими урядовими особами, але теми тих розмов покищо далі обвиті тайною. Президент Рузвельт відбув з Іденом довшу розмову, а також секретар стейту Гол та підсекретар Велес. Найбільше зацікавлені тепер тим, чи і що буде говорити Іден з совєтським амбасадором Літвіновом. Обидва вони давні знайомі й обидва змагали в Лізі Націй довгі роки до збудовання в Європі „колективної безпеки“. Замітне, що разом з Іденом прибув до Вашингтону Вільям Стрейч, що є в британському міністерстві для закордонних справ знавцем російських справ. З тим же дехто зв'язує різні політичні комбінації.

ВЕРНУВ З 11 РАНАМИ, АЛЕ ЯК ПЕРЕМОЖЕЦЬ

ВАШИНГТОН. — Лютенант Джеймс Содерленд, років 31, член летунської американської ескадри ч. 5, що знищила 77 японських літаків на початку битви біля Соломонських Островів, був заатакований 31 японськими літаками і дістав під час битви з ними 11 ран, але таки злетів на землю і виратувався з джунглів.

БОРТЬБА БЕЗ НАЙМЕНШОГО ПЕРЕСТАНКУ

ВАШИНГТОН. — З комюнкату маринарки довідуємося, що американські летуни бомбардували в останніх двох днях японські позиції на Алевтських і Соломонських островах сімома наворотами і при тому не понесли ні одної втрати.

ЮНІ ПРТЕСТУЮТЬ ПРОТИ СОВЄТСЬКИХ РОЗСТРІЛІВ

НЮ ЙОРК. — Комітет з 250 юнійних гредставників, між якими є заступлені Американська Федерація Праці та Конгрес Промислових Організацій, заявив через свого голову, Дейвіда Дубінського, що дня 30. березня відбудеться в Мекка Темпл в Нью Йорку масове віче, на якому запротестується проти розстрілу Совєтськими польсько-жидівських соціялістів, Генриха Альтера і Віктора Адлера. Комітет подає, що хоч подивляється героїську поставу совєтської армії в боротьбі з Гітлером, то це не заставить його давати згоду „на акти фізичних і моральних замахів, що їх допускаються комуністичні диктатори Росії проти своїх ідеологічних противників“. Далі сказано, що вяснення, яке подала совєтська амбасادا про причини розстрілів згаданих соціялістів, є „видумками“ і „свідомим знеславленням обидвох мучеників“. Це „вяснення“ подало, що ці соціялісти веди серед червоної армії агітацію за сепаратне замирення з Гітлером.

Архиепископ Спелмен в Альжирі

АЛЖИР. — Ньюйорський католицький архиепископ виголосив до американських воєнків і моряків промову, в котрій говорив, що воєнні цілі Об'єднаних Держав є „строга оборонні проти чужинських, тоталітарних світових порядків“. Цілі Аліантів, подані в Атлантійському Чартері, стоять за „природні права людини“ говорив єпископ, і годяться зовсім з традиційною наукою церкви. Атлантійські держави не мають наміру шкодити простому народови держав Осі.

ЧУТКИ ПРО НЕРВОВУ НЕДУГУ ГІТЛЕРА

БЕРН. — Вістка, що Гітлер не зможе виступити на Святі Героїв, та що через те й само свято треба було відложити, дала основу до чуток, що Гітлер занедужав нервово й лікується у Берхтсгадені.

Чутку повторили так уперто, що нарешті й д-р Гебельс, міністер нацистичної пропаганди, вважав за потрібне чутку здементувати. В своїй розмові з чужинськими газетярями він запевняв, що Гітлер здоров „умово, духово й фізично“, та що він закопаний по вуха в працю. Гебельс говорив теж про скріплені британські рейди на німецькі міста. Він запевняв газетярів, що німецький уряд розглядає справу „без сентиментальності“.

КОРИСНИЙ ВІДГУК ПРОМОВИ ВОЛЕСА В ТУРЕЧЧИНІ

АНКАРА. — Промова віцепрезидента Волеса найшла далекий, але сильний відгук у Туреччині. Преса й політичні круги дуже корисно вражені поглядом Волеса. Вони теж похваляють виступ американського амбасадора Стендія в Москві, котрий, як вони кажуть, вяснить відношення між Злученими Державами й совєтським союзом.

НОРВЕЖЦІ САБОТАЮТЬ ПРОТИ НАЦІСТІВ

ЛОНДОН. — Один норвежець, що приїхав сюди з Норвегії, описував способи тихого саботажу в норвезьких варстатах для направ'я підводних човнів.

ПАРТИЗАНКА. — У боях проти німців беруть участь попри чоловіків і жінки. Жінка, що на світліні несе рушницю як ветеран, належала до групи, що вбила 160 ворогів у рейді на одно село.

НІМЦІ ЗДАЛИ ВЯЗМУ; КАЖУТЬ, ЩО ВЗЯЛИ ХАРКІВ

ЛОНДОН. — Червона армія зняла в п'ятницю Вязму і, вбивши 9,000 німців, звернула свою силу на Смоленськ. Тимчасом далі південь їх лінії відступають в околиці великого українського центра Харкова, котрий німці вже навіть проголошують занятим своїми військами. Російські комюнкати заняття Харкова ще не признали.

Берлінське донесення про бої за Харків говорять про завзяту вуличну боротьбу від дому до дому. Каже теж, що німецькі війська заняли Харків окружаючим наступом із півночі й сходу.

ЖИРО ОБЩЕЮЄ ВІДБУДОВУ РЕПУБЛИКИ.

АЛЖИР. — Генерал Генрі Гоноре Жиро, французький цивільний і військовий начальник командант у Північній Африці, виголосив радіову промову, в котрій запевняв французів і весь світ, що французи в Африці воюють за встановлення наново французької республіки, опертої на традиції свободи, рівності й братерства, та обіцяв, що його уряд поверне всі права Третьої Республіки.

Обіцявши привернення повної демократії, він закликав усіх французів до єдності в боротьбі за визволення Франції.

МОСКОВСЬКЕ РАДІО ПРО НІМЕЦЬКІ ЗАЛОГІ В ФРАНЦІЇ.

ЛОНДОН. — Совєтське інформаційне бюро наводило в своїм радіовім комюнкаті слова одного німецького воєнка, взятого в російський полон, котрий мовляв щойно був присланий на російський фронт з Франції. Він заявив, що нацистичні війська в Франції слабі та що вони не могли би встоятися проти висадження на беріг більшої сили.

МАСОВИЙ БРИТАНСЬКИЙ РЕЙД НА ЕССЕН.

ЛОНДОН. — Британські летуни скинули на великий німецький сталевий центр Ессен понад тисячу тонових бомб та зчинили цим великі пожари. Тимчасом американські бомбовики літали понад французькі береги й бомбардували нацистичні бази, передовсім Ам'єн та Руен.

З того, що британського рейду на Ессен, осідок фабрик амуніції Крупа, не вернулося 23 бомбовики, вносять не тільки, що в рейді взяло участь кількасот літаків, але й те, що протилетнична оборона Ессену незвичайно сильна.

РОСИЯНИ ЗАКИДУЮТЬ ВАНДАЛІЗМ НІМЦЯМ У ВЯЗМІ.

МОСКВА. — Російський комюнкат закикує німцям злобне нищення ними окупованих сіл і міст перед їх здачею назад у російські руки. Мовляв, перед відступом німці допускаються відкритого бандитизму й п'юндрування. Спеціально у Вязмі вони нищили всі культурні встанови й історичні пам'ятки, як: театри, фільмові домви, музеї, школи, „доми культурні“, робітничі клуби, домви комуністичної молоді, шпитали, навіть катедру, що є цікавою пам'яткою російської архітектури Іб. століття.

ФРАНЦУЗИ ВОЮЮТЬ З ІТАЛІЙЦЯМИ.

ЛОНДОН. — У гористій пограничній полосі між Францією й Італією ведеться тепер завзята боротьба між французами й італійцями. Французи дістають зброю від Аліантів літаками, а їх операціями кермує один генерал. Кажуть, що в тій партизанці бере участь понад 100,000 французів.

ЗНОВУ ПІДНОСЯТЬ ПРОПАГАНДУ ЗА ДРУГИЙ ФРОНТ.

ЛОНДОН. — На Трафалгер Сквері відбулося в неділю старанням комуністичної партії віче, на котрому ухвалено резолюцію за негайне відкриття другого фронту в Європі. Бесідники говорили, що завдяки російському волюванню британці „мякнуть“ та що через занедбання Аліантів відкрити другий фронт російські війська не можуть доконати окруження німецьких військ у Донецькому Басені.

БЕНЕШ ОСТЕРІГАЄ ЧЕХІВ ПЕРЕД НІМЕЦЬКИМИ МИРНИМИ СПРОБАМИ.

ЛОНДОН. — У своїй радіовій промові до чехів Едвард Бенеш, президент чеськословацького уряду на вигнання, запевняв слухачів, що пора катастрофального розгрома німців зближається, але ще не настала. Він остерігав чехів, що перед повною здачею німці ще певно попрубують добитися вигідного для себе мирного компромісу.

АЛІАНТИ ДАЛІ ПОСУВАЮТЬСЯ В ПІВНІЧНІЙ ТУНІСІ.

АЛІАНТСКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ. — Аліанти повели далі свою офензиву в північній Тунісі та зробили певні поступи в околиці лінії Марету, де розвивається кольосальний двобій артилерії маршала Ромеля з восьмою британською армією.

"СВОБОДА" (Ukrainian Daily)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письмений текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед початком числа, в котрим оголошення хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

Subscription rates table with columns for PEREDPLATA (Prepayment) and SUBSCRIPTION RATES (Subscription rates) for various durations like one year, six months, three months.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

3 Канади належить послати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order. Адреса: "СВОБОДА", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

Повоєнний План

Президент Рузвельт пропонує конгресові програму суспільного забезпечення, вироблений Планом Радою Національних Багатств. Цей план спирається на десяти-літній досвід краю з своєю програмою суспільного забезпечення...

Пропонований план назвали відразу американським планом Беверіджа, чим дали до зрозуміння, що цей план теж виходить з розуміння, що всі тепер існуючі суспільні забезпечення людей показуються невідповідними вже тепер, а по війні, з поверненням до правильних занять мільйонів воєнків, покажуться такими в ще більшому ступні.

Ці власне пропонований план зарадить на цій нині передбачені лиха, про це можна би дискутувати; нема сумніву, що можна би придумати кращий план, що й цей план можна би поправити.

Однак рівночасно треба би сказати, що якогось такого плану суспільного забезпечення доконечно потреба. Цього однак не хочуть розуміти люди, яким серед нинішніх умовин поводитись добре, і люди, які, може не так добре ситуовані, беруть свої суспільні думки й почування від багатих людей.

З цих відгуків можна вносити, що план повоєнного суспільного забезпечення пропонує президентом, має перед собою поважну боротьбу й буде введений в життя тільки тоді, коли круги громадянства заінтересовані в ньому, підуть так твердо на його підмогу, як багата верства йде завзято на його повалення.

В Справі Гуманітарної Допомоги Україні

З різних сторін надходять відомості, що ті люди і організації, що займаються продажем американських воєнних бондів чи допомогою А. Ч. Хрестови, чи допомогою іншим подібним американським організаціям, хотіли б теж збирати фонди на допомогу винищеній Україні і згодою членим, ограбленому і винищеному українському народові.

Думка та гарна, добра і зовсім природна, випливаюча з чисто людських почувань. Бож попередня практика переконує нас, що коли український народ в Європі яку матеріальну допомогу звідки діставав, то хіба з Америки, як це було під час акції Гувера по першій світовій війні, чи пізніше через Американський Червоний Хрест. А як згадані американські допомога не доходила до українського народу в такій мірі, як могла була доходити, то за це не можна винувати американців, а тільки ті окупантські сили, що володіли Україною.

Та була ще, як знаємо, і така допомога, що була організована самими американськими українцями. На Велику Україну під більшевиками вона не могла доходити у таких розмірах, як ми собі бажали, бо ставлено їй перешкоди навіть тоді, коли був голод. Але на Західну Україну ця допомога доходила і завдяки їй повставали чи відновлялись там кооперативи, народні доми, чи піддержувались такі інституції як Рідна Школа чи Товариство Інвалідів, чи акції в справі допомоги поводянам і т. п.

Та якжеж є тепер з подібною допомогою?

Щаком певно Америка поспішить зараз по війні з допомогою винищеним війною країям в Європі. Це перше й найважливіше. Та скільки з цієї допомоги скористає український народ, залежатиме від того, що з ним станеться. Якщо він буде господарем в Україні, чого надіємось, тоді цілком певно він не буде скривджений і дістане для себе те, що йому Америка бажалаб дати. Але може статись інакше. Та щоб не сталося і якби не була урядова американська допомога, навіть в найкращих обставинах, треба буде ще й іншої допомоги. І то негайної. І тут саме приходить на порядок нашої діяльності справа потреби організації такої допомоги і серед американських українців. І то організування цієї допомоги вже тепер, щоб

була вона готова в тім часі, як тільки війна закінчиться, бо тоді її найбільше буде треба.

Дехто підносить, чи не можнаб уже тепер послати допомоги українцям, запротореним на Сибір, чи де там у Сибірах, або й в Німеччині, як це роблять американські поляки, бо там мусить бути поважне число теж і українських полонених.

Думаємо, що в ось тих випадках мало допомоги, коли будемо нарікати, що ми нічого під тим оглядом не зробили. Бо краще буде, коли провіримо точно й певно, чи можлива така допомога і яким шляхом, а тоді доперва буде можна брати цю справу під серйозну увагу. Бож ясна річ, що допомога, яку висилає приватна людина, це одна річ, а допомога організована громадою — інша. Тут треба вже дозволу на збірку і треба точно виявити: кому посилати і через кого. Отже, коли іде про засланців у Сибір, треба так мати список людей, або мати прийнятні авторитетне задоволення, що його дістанеться.

Звідкиж це можна дістати? В першу чергу через советський уряд, згл. через советську амбасад у Вашингтоні. А далі, можливо, через польський уряд в Лондоні, бо він має свій дипломатичний апарат в Сибірах, зокрема має своїх заступників в тих територіях, де є засланці. Це є головне джерело можливих інформаций і з тим треба рахуватись, бо інших нема. Те, що можна довідатись від двох трьох осіб, що мали змогу сюди написати, є невідповідними. Через таку переписку не досягнеться нічого поважнішого, бож усе те переходить в еніц цензури. Ширша громадська акція мусить бути оперчена на інших задоволеннях. Воно мусить бути явне, неоплітчане, а тільки наскрізь гуманітарне. Це очевидно. А щоб знати кому і де посилати, не наражаючи тих людей на переслідування, треба, коли іде про висилки на Сибір, іспра обговорити з советською амбасад у Вашингтоні, а коли малиб помагати українським полоненим в Німеччині, то ці можливості добре знає Амер. Червоний Хрест. Колиж іде про допомогу українським полоненим, що є в невртральній Швейцарії, це вже легша справа, бо тут мається до діла з невртральною державою. А крім того, як виходить з інформацій, Швейцарія є така

добра і культурна країна, що хоч сама має мало, але і з тим ділиться з жертвами війни, що опинились на її землі.

Та щоб гуманітарної акції для ратування українських людей в Європі не провалити, треба на місяць творити Комітети Допомоги вже тепер і вже тепер збирати жертви, щоб мати їх готовими на випадок потреби. Такі комітети можнаб називати так: Український Комітет Допомоги війні й жертвам війни. По англійськи: UKRAINIAN WAR EFFORT AND RELIEF COMMITTEE. До цього кожна місцевість додає ще свою назву. А як такі комітети поорганізуються по наших громадах, тоді буде можна склакати, на пропозицію одного чи більше з них, Загальний Зізд Допомогових Комітетів, на якому може бути усталена спільна назва і вибрана центральна управа, чи прийнятий спільний статут, чи те, що такий Зізд вважатиме потрібним. Та у всьому тому треба поступати дуже тактовно й не мішати до цієї акції політики, бо це має бути наскрізь гуманітарна акція, зорганізována нашими народними установами на місцях.

Та мусимо пам'ятати, що ми у війні, та що перше наше завдання: допомогти нашій державі ту війну якнайкорше скінчити. нашою перемоگو. Значить, що перше завдання ось таких Українських Допомогових Комітетів має бути допомога державі через продаж воєнних бондів і марок, як допомогти в інших справах, яких уряд від нас домагатись, чи буде домагатись. Далі іде допомогти для Американського Червоного Хреста, для таких організацій як ІОСО і т. п., а які вже нам усім добре відомі. У всьому тому повинні такі Комітети вести провід. А в додатку до цього думати про те, як допомогти українським людям в Європі вже тепер, а найголовніше: зараз по війні. Отже треба ті обидві цілі злучити та подбати, щоб вони були виконані сумлінно, широко й без партійних чи групових терть.

Advertisement for War Bonds featuring a portrait of Franklin D. Roosevelt and the text: 'We cannot have all we want if our soldiers and sailors are to have all they need.' - Franklin D. Roosevelt. BUY WAR BONDS.

Д-Р ВОЛОДИМИР СТАРОСОЛЬСЬКИЙ ТА АЛЬТЕР І ЕРЛІХ

В останніх днях олінія світа та зокрема громадське сумління Америки потрясла одна подія, що може й серед інших обставин не булаб на себе звернула такої уваги так само, як громадське сумління світа не заворушилося замученням червоними українського соціаліста проф. Володимира Старосольського та його дружини. Такою голосною подією стало страчення бодьшевиками двох провідників жидівського робітництва в Польщі — Віктора Альтера та Генріха Ерліха.

Обидва жидівські соціалісти, лідери так званого жидівського Бунду в Польщі, були особистими відомими у світі; однак навіть ще не в тому незвичайність тої трагедії, але в тій немов театральній-драматичній обставині, серед якої згинули два провідники жидівського робітництва та ці мотиви, які для червоних мали би бути вистарчаючими, щоб в ім'я „пролетарської справедливості“ та червоної „демократії“ стратити не фашистів, але такі видавалися близьких собі людей — лідерів соціалізму.

Генріх Ерліх був формальним провідником жидівської соціалістичної партії в Польщі, відомої під назвою Бунду. Була це в Польщі партія легальна, соціалістична партія, що не визнавала віри, що советський комунізм несе щастя робітництву світа. Тому теж Бунд був членом Другого, а не Третого (комуністичного) Інтернаціоналу, зрештою як усі соціал-демократичні партії світа між ними й українська соціал-демократія, якої мозком та ідеологом був покійний д-р Володимир Старосольський.

Різниця основна між комуністами та соціал-демократами ця, що комуністи є за диктатуру, за тоталітарний режим, як ми нині говоримо. Серед того режиму робітник не має нічого до говорення, тільки „малчать та паслушать начальству“ — провадючи комуністичної партії. Знову соціал-демократія є за свободу людини та за демократичну форму громадянства, держави та за демократичним вирішуванням усіх робітничих питань.

Другий тюремник та страчений, Віктор Альтер, був головою ради заводових робітничих організацій в Польщі, себто, говорячи американською термінологією, був головою ради робітничих юній в Польщі, що в Польщі, подіб-

но як у всіх країнах Європи, були все головною підпорою політичної соціал-демократії. Альтер був теж членом мійської ради міста Варшави.

Оба засуджені працювали здебільша на території столиці Польщі, один з них мабуть походив з східних земель, отже навіть не то уроене советське громадянство уроженців Західної України було причиною їх страчення; причиною було ніщо інше, а тільки їх соціалізм.

Як жидівські соціалісти — оба робітничі лідери були все виразно проти фашистського наставлення, зрештою навіністо булоб навіть підозрівати жидівського соціаліста в профашистських чи пронацистичних симпатіях. У вересні 1939 року, зовсім природно, обидва втікали перед німецькою окупацією і в той спосіб наїшлися на території російської окупації та скоро дісталися до большевицької тюрми.

Коли в літі 1941 вибухла німецько-большевицька війна, а польський премієр Сікорскі зробив угоду прийняти з червоном урядом, большевики на його інтервенцію випустили Альтера та Ерліха з тюрми, але скоро їх знов арештували під дуже оригінальним закидом, що мовляв ті два жидівські соціалістичні провідники „наклонували червону армію заклучити сепаратний мир з Німеччиною“, а червоною орган в Америці, „Дейлі Воркер“, таки виразно це кілька місяців тому назвав їх „пронацистами“; видно, що такі інструкції прийшли згори, щоб підготовляти грунт під публичну олінію в Америці. Альтера та Ерліха по переведенні процесу, спосіб відомий добре у

країнах, стратили ще в грудні 1941, отже 14 місяців тому. Всеж такі незвичайність справи це не в тім, бо кожному відомо, хто тільки трохи знає советську дійсність, що особливо соціал-демократи ніколи не можуть рахувати на милування большевиків; вона у дальшому. Відомо, що більше як пів року тому републіканський кандидат на президента Америки, Венделл Вилкі, відбув подорож довоєної світа, був також у Советської Росії та особисто інтервював в справі згаданих жидівських соціалістів у советського премієра Молотова та, як доносить Нью Йорк Ворлд Телеграм та інша ньюйорська преса, мав тоді довідатись, що вони ще є під арештом та їх справа розглядається.

Кілька місяців тому, вже по повероті Вендела Вилкі з Росії, звернулася до російського амбасадора у Вашингтоні, Літвінова, провідники американського робітництва, як Грін, Морей, та такі інтелектуали жидівського походження як Альберт Айнштайн, з проханіям інтервенювати, щоб випустили тих жидівських соціалістів з тюрми та дали їм змогу виїхати до Америки. На це дістали від советського амбасадора відповідь, що та справа буде вирішена Кремлем. Все те діялось вже давно по смерті Альтера та Ерліха. В якій ситуації наїшлися ті люди, що з мотивів гуманітарних інтервенювали в тій справі, можна собі представити?

Нага правда виїшла на дв пару днів тому, сухим листом амбасадора Літвінова до провідника Американської Федерації Праці, Гріна, у якому доноситься йому про страчення жидівських соціалістів це в грудні 1941 по переведенні розправи перед військовим судом, який засудив їх на смерть. (Докинемо на сторінці 3-їй)

Advertisement for 'Основи Суспільности' (Basics of Society) by Ivan Franko. Includes a portrait of Ivan Franko and the text: 'О. Нестор потюпав за ним. Гадина чув, як він двічі обернувся назад до свого покою. Ще хвилину стояв Гадина під вікном і слухав, як О. Нестор, ше раз, важко зітхнувши, почав роздзягати. У Гадини щось стисло за серце після тої підслуханої розмови. Щось, немов важке розчарування і прочуття біди, заворушилось у його душі. О. Нестор обікрали! Хтось зручній від нього поспішився, захапачив усю готівку! Таки „захапачив“! Пять тисяч! Яка страшенна сума! І що найгірше, для нього нічого вже не лишилося! Завтра О. Нестор іде геть до двора, значить, на будуче також нема надії! От тобі й на! От тобі ті блискучі вигляди, котрими він хвалявся перед Параскою! Та це ще не

руках кайдани так тісно, щоб аж кров споза нігтів виступила. Гадина був дуже чуткий на біль, страшенно боявся білки і знав наперед, що під самою загрозою білки-вискаже все, що знає й чого не знає.

Серед таких важких та невеселих дум він вилиз ізнов з корчів у сад, добрався на помачки до хвіртки й виїшов на подвір'я. Та тут ізнов він майже лобом стукнувся об щось м'яке й трохи не скрикнув з переляку, коли те м'яке порушилось і обернулось до нього лицем. Була це пані Олімпія, котра, очевидно, стояла притулена до паркану плечима до хвіртки.

— Хто тут? — запитала пані голосно та з притиском. — Я, — ледве вишептав Гадина. — Що за я? — Гадина. — Чого волочишся? Чому спати не ідеш? — грізно, але ізнов таки не надто голосно говорила пані. — Не бійся, завтра до роботи годі тебе добудитися! — Та йду вже, йду, — бурк-

нув Гадина й направився до кухні.

— А пам'ятай собі, — мовила вслід йому пані, — завтра рано, скоро встанеш, викоси мені всі оті буряни тут перед вікном і довкола малиника! Скільки разів маю тобі це говорити?

Гадина мав охоту сказати їй, що вона ще ніколи досі не казала йому цього, але змовчав. Розказ пані у звязку з тим словами, які чув під вікном від О. Нестора, поразив його в саме серце. Що це нараз прийшло пані до голови? Пощо власне завтра викошувати той бурян? Коли задля малини, тої косивши бурян, тепер нічого малинам непоможеш, бо вони вже майже відійшли, а надто під вікном О. Нестора малин зовсім нема. Гадина довго перевертая на своїх тапчані в кухоннім присінку й не міг заснути. Він прислухувався пильно до нічних шелестів та, крім щебету солов'їв, крику сови та різкого, перериваного й незрозумілого балакання кризь сон Гадики, що спала в кухні під вік-

ном, не міг нічого розібрати. Параска спала в пані.

У присінку було гаряче, мов у парні. Гадина не міг заснути, перевертався з боку на бік. Він не думав ні про що, не прислухувався вже, дрімая, а проте від часу до часу перевертався на своїй твердій постелі. Вривання внішнього світу ще доходили до нього, але півсонний дух не міг уже присязувати їх до певного місця, держати в ладі. Границя між сном і дійсною правдою помалу-малу затиралася чимраз більше. Увага спала зовсім, а свідомість безчасно, механічно ригіструвала нові вривання, що ще прибували. Ось бразнув стиха ключ, повертаючись у замку, скрикнули злегка двері одні, другі, здається, і треті й четверті. Ось чути тихі-тихі кроки, немов хтось дуже обережно ходить босо або в тихолахзах по підлозі. Шах, шах, шах, і тихо. Потім знов шах, шах, шах, і нема. Де це? Чи то над ним, чи під ним, чи обік. Щось немов мельнуло в його голові: певно, гість якийсь ночеє в гостиннім покою, що притикає до присінка,

але думка безсилна була прослідити, чи це правда, чи ні. Шах, шах, шах, і тихо. Шу, шу, шу, гу, гу, гу... Якісь шепти, якийсь ледве чутий гомін. А потім десь глибоко під землею довге, протяжне, жалібне стогнання: о-о ох! О-о-ох! Знов тихо. Знов стогнання, потім глухий стук, немов хтось упав із поду на тик, але десь далеко-далеко. Потім знову шах, шах, шах, знов тихо. Потім довгий, різкий свист десь далеко-калеко. Фі-і-і-і! Чи то залізниця іде? Залізниця далеко, сюди не чути. Фі-і-і-і!

Це було останнє напівзамітне вривання, котре описав, по кількох днях, міг собі пригадати Гадина. При тому свисті, що тягнувся, як йому здавалось, страшенно довго, рівно, тонко, мов мідяний дріт — таке вривання, вривання близького, прямого, безконечно довгого мідяного дроту, завішеного в повітрі, в нього лишилося після того свисту, — він заснув зовсім і не чув уже нічого більше. (Дальше буде).

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС "СВОБОДА"

Німці Тероризували Українське Населення в Харкові

(ОНА). — Бостонський щоденник «Крисчен Саєнс Монітор» помістив статтю Джана Евенса, свого спеціального кореспондента в Соевтах, про те, як німці тероризували українське населення в Харкові. Стаття перекладена з Харкова першого березня. Автор описує так:

«Ми прибули сюди, щоби подивитися, як виглядав Гітлерівський новий лад в окупованій німцями соєвській території. Однак, мушу признати, що слідів по новому ладі ми не застали ніяких. Навпаки, це місто було шіснадцять місяців в стані облоги.»

«Ми хотіли довідатися, як саме німці співпрацювали з українськими націоналістами, але нам сказано, що німці розстріляли сім посаджених міста з професором Краморенком включно. Один з мешканців сказав нам так: «Не питайте нас ні про суди, ні про організації. Наше місто було цілий час в стані облоги і по п'ятій годині не можна було на вулицю показатися. Як хочете знати дещо про цивільний терор, то довідаєтесь про це в Полтаві, де панує цивільна німецька влада. В нас був терор мілітарного режиму.»

«В Харкові німці вшарили своїх противників на ганку без ніякого суду, а в Полтаві може чоловіка судили і вшарили на такій шибениці, як повинна бути. Одноною німецькою цивільною владою в Харкові була філія міністерства пропаганди, що управляла театрами і кінами. Щодо торговлі, то як 26. жовтня 1941 року соєвська армія відступила, то російські й українські визискувачі ограбили громадські вклади товарів й повідчили приватні крамлиці. Крім того вони ще купували в харківській інтелігенції річі й потому ре-

репродували їх. Інтелігенція мусіла продавати свої річі, бо не мала з чого жити.»

«Пізніше німці, і деякі німці, повідчили в Харкові ресторанти, касина й інші підрозділи інституції, в яких бавилися німецькі офіцери і салдати. Харків був найбільшим науковим осередком в Соєвському Союзі, але як прийшли німці, то одиноким джерелом знання природних наук був тільки зоологічний город. Відомий в Харкові Зоо-біологічний Інститут німці тримали замкнений, а як покидали місто, то висадили його у повітря. Німці були заложили в Харкові три школи, в яких навчали молодих хлопців, від 14 до 16 літ, шпіонського ремесла.»

«Крім цих, в Харкові ще було двадцять початкуючих шкіл для українських дітей, якими управляла група українських націоналістів. Однак, кажуть, що більшість дітей до ніякої школи не ходили. Вони вглядали по вулицях і жєбали або виконували принагідну, легку працю. Німці настільки потурля українцям, що не знищили в Харкові пам'ятника Тараса Шевченка і друкували на реєстраційних картках українську народну емблему, щось в роді тризуба. Але це було тільки на першій виданій реєстраційних карток, бо пізніше українська газета, «Нова Україна», запротестувала і німці вже тризуба не друкували.»

«Десь в цім часі німці розстріляли професора Краморенка і його товаришів, а до газети почали дописувати урядові пропагандистські компанії. Вони підписували свої статті різними псевдонімами, один з цих панів вживав імені Петра Сагайдачного.»

«Я бачив біля залізничної станції велике число снігом прикритих автобусів, з яких ні-

ВИЛІЕМ Г. СТЕНДЛІ, адмірал американської фльоти й американський амбасадор у Росії, котрий виступив на газетарській конференції за заявою, що соєвська Росія не дає своїм людям знати про розміри американських допомоги Росії.

ці повібирали мотори і вивезли до Німеччини. Майдан Дзержинського німці перезвали на «Великий Майдан» і розстрілювали на нім людей. Як німці заняли Харків, то були зорганізували українську поліцію. Вона носила уніформи з синьо-зеленими еполетами і мала зброю. Пізніше німці зброю відобрали і видали поліції звичайні поліцейські паці.

«Як в часі німецької окупації хто бажав піти на село купити хліба, то мусів цілими днями вистоявати нім діваст дозвіл. Це було причиною, що люди, дівастивши на село, купували там стільки, скільки могли нести. Вертаючись додому, їх спиняла поліція і розпитувала, що вони несуть. Потім їх арештувала, відбирала поживу й оскаржувала за спекуляцію.»

«Харківський резервуар був знищений ще в жовтні 1941 року і люди мусіли ходити по воду далеко за місто. Часто бувало так, що німецькі салдати переймали людей і відбирали від них воду для себе. З того приводу траплялися чисельні випадки, що салдати людей бивали. Між німецькими й італійськими салдатами також були драчки й одні в других стріляли. Назагал, італійці поводилися з людьми приличніше як німці, а мадяри то таксамо як німці, або й гірше. Робоче населення Харкова ще не уявляє собі, що німецька окупація вже скінчена. Я бачив, як військо провадило вулицю місцевого «квідрінга», який, здається також не знав, що з ним сталося».

Д-р В. Старосольський та Альтер і Ерліх

(Допівчення з сторони 2-го)

Насувається питання, чому російські комуністи з такою ненавистю кидуються саме на соціалістичних провідників? Альтер, Ерліх, Старосольський це тільки маленька частинка соціалістів, усунених червоними з того світа. Признати треба, що большевики менше безпочинні супроти буржуазних політичних діячів; деякі аристократи некомунисти навіть з царських часів наїшли у комуністів ласку, із соціалістів ніхто. Видно, що є якась окрема причина, що комуністи так дуже не люблять соціал-демократів, яких не називають інакше як тільки соціал-зрадниками. Подібну ненависть мають большевики ще тільки до ближчих своїх однодумців по соціалізови, а саме до комуністів, що не признають політичної офіційної лінії російських комуністів, себто до троцькістів, українських комуністів свого часу покрою Шумського, що теж мусів згинуть подібно як і колишній лідер українських комуністів Західної України, Рудик, що теж по окупації Львова червоними в осени 1939 року згинув від большевицької кулі.

Причини треба шукати в тім, що большевики бояться конкуренції з боку соціал-демократії усього світа таки серед власного робітництва. Соціал-демократи цілого світа хочуть того самого, що й большевики, себто переміни капіталістичного громадянства на соціалістичне. Можна не бути соціалістом, але муситься признати, що соціал-демократи потрапили до роботи краще ніж комуністи та на більшу користь робітництва, та що найбільше, потрапили до роботи способом більше людським, ближчим природі кожної людини, що хоче таки во-

лі, а не диктатури та насильства. Соціал-демократи зробили те саме, але без тільки жертв.

Це все дуже добре розуміє комуністична верхівка, тому боїться як вогню, щоби соціал-демократи не вирвали їм з рук пробою над тим робітництвом, що вже стало прихильником соціалістичного розв'язання суспільного питання. Іншими словами, комуністи бояться грізного соціалістичного конкурента, що може мати більші впливи на соціалістичне робітництво ніж комуністична верхівка.

Комуністи стерплять скорше всяких лібералів, як нешкідливих для себе людей, а навіть знесуть побіч себе правдивих капіталістів. Ті не можуть їм в ніч пошкодити. Тому у комуністичній дійсності ще мо- жє жити навіть банкір-капіталіст, може жити навіть князь чи граф з царських часів, але мусить вмерти соціал-демократ, наклеєний для більшого ефекту, п'ятном соціал-зрадника.

Ось де секрет смерті Володимира Старосольського, Рудика, Шумського; ось де теж секрет смерті протикомуністичних провідників жидівського робітництва Альтера та Ерліха. А відомо, російські комуністи збираються на завоювання душ робітництва в Польщі для своїх зовсім добре подуманих несоціалістичних плянів. Тому і треба усунути з дороги всі перешкоди протикомуністичних лідерів робітництва в Польщі, дарма, що зокрема ця екзекуція викликала в цілому світі такий небажаний для російського червоного уряду відгомін. Зокрема в Америці, бо в цю справу втягнені поважні американські політичні діячі.

Літонісць.

ОСТОРОГА. — Губернатор сейту Миннесоти, Гаролд Е. Стасен, виступив з публічною осторогою, що наступний кандидат на уряд президента Злучених Держав мусить бути противником ізоляціонізму й поступовою людиною. Він згадував себе як можливого кандидата.

FOR VICTORY BUY UNITED STATES WAR BONDS AND STAMPS

3 Американського Червоного Хреста

Президент Рузвелт призначив березень Місяцем Червоного Хреста, протягом якого має бути зібраний Воєнний Фонд Червоного Хреста на 1943 рік в сумі \$125,000,000. Жертвами на той фонд забезпечена буде діяльність Червоного Хреста на користь збройних частин в країні, за її межами та на користь цивільного населення. Виконайте ваш обов'язок!

Армія і Фльота звернулися до Червоного Хреста, щоби за 1943 рік було зібрано 4,000,000 пожертв крові. Та кров буде обертута в п'язму і буде вживатися для трансфузій. Мільони доларів треба мати для цієї та іншої праці Червоного Хреста підчас війни. Виконайте ваш обов'язок! Жертуйте кров та давайте на Воєнний Фонд Червоного Хреста.

Американський Червоний Хрест має поєхати 150 клубів, домів відпочинку та розважувальних центрів для американських службовців за морями. Зорганізовані в районах, де наші воїки і моряки проводять свої відпустки; ті клуби дають їм відпочинок і розвагу в чужих країнах. Ваша жертва для Червоного Хреста допоможе продовжувати ту працю.

Червоний Хрест є вашим персональним представником перед американськими воєнками і моряками. Жертуйте на Воєнний Фонд Червоного Хреста на 1943 рік.

В часі нещастя, катастрофи, годування вашої громади може залежати від Червоного Хреста. Підтримайте Воєнний Фонд Червоного Хреста!

Добровольці Червоного Хреста роблять мільони бандажів, яких вживається на війні. Червоний Хрест потребує вашої підтримки Воєнного Фонду на 1943 рік.

Квіти, які садивніми клуби місячно дарують через Таборову і Шпитальну Службу Червоного Хреста, прикрашають кімнати в багатьох військових шпиталях.

Американський Червоний Хрест утримує фільмове підприємство, по розміру третє в світі. Двічі на тиждень хорі у військових шпиталях по цілх Злучених Державах можуть бачити фільми безплатно.

Фільмове підприємство провадиться подібно до комерційного. Фільмова індустрія співпрацює з Червоним Хрестом, віддаючи фільми за низь-

ку оплату. Оплачуються вони з Воєнного Фонду Червоного Хреста.

Зогляду на потребу металю для війни, відзначка Червоного Хреста, що давалася всім жертводавцям, є змінена, тепер виробляється з картону. Тим заощадиться багато металю. Червоний Хрест роздасть поєрх 60,000,000 відзнак за час кампанії Воєнного Фонду.

Гарячі сніданки в школах і в дитячих закоронках є частиною праці Червоного Хреста. Діти в багатьох громадах користаються ними. Ваша жертва на Воєнний Фонд Червоного Хреста помагає провадити ту працю.

Червоний Хрест вже звербував яких 25,000 норсок для армії та фльоти. Протягом 1943 року треба ще 36,000. Червоний Хрест перевіряє освіту, досвід та інші кваліфікації прийнятих норсок. Тим здійснюється тигар зі збройних частин, признається їм необхідних норсок та запевнюється нашим мужчинам в уніформах найкращий догляд. Ця та інша праця финансиється з Воєнного Фонду Червоного Хреста. Ваша підтримка запевнить продовження всієї праці Червоного Хреста протгогом наступного року.

Дбаючи за наші збройні частини, Червоний Хрест не забуває про воєнно-полонених. Харкові накуники, цигаретки, тютюн, медичні засоби та одяг пересилаються через Інтернаціональний Червоний Хрест в Женеві до американських і до воєнків та моряків Об'єднаних Держав, які мали нещастя попасти в полон. Посилки доставляв наші люди, які є полоненими на Далекому Сході та в Європі. Для підтримки цієї та іншої праці Червоного Хреста, кожний американець повинен підтримати Воєнний Фонд Червоного Хреста.

Зогляду на брак норсок Червоний Хрест вивело тисячі жінок на помічництво норсок. Протягом 1942 року Червоний Хрест вивис приблизно 70,000 жінок для того вишколу. По скінченні 80 годин науки помічництв норсок признаючи до шпиталів. Там, виконуючи другорядні обов'язки норсок, вони звільняють фахових норсок для більш відповідальної праці. Кожний може допомогти продовжувати ту працю Червоного Хреста підтримуючи Воєнний Фонд Червоного Хреста.

ПОДБАЙМО ЗА БІБЛІОТЕКУ, ЯКА ВЖЕ Є

В нашому народньому житті в Америці можна часто завважати дивну моду. Вцепляється люди якогось предмету, переступують, часто з цього приводу посваряться, потім замовкнуть і предмет дискусії забудуть. Щось так, як мода: прийде й піде.

Тепер дискутують над Українською Національною Бібліотекою. З дискусії показується, що замало однієї. Уже допускають дві. Де про те, чи має бути Українська Бібліотека в Стемфорді, чи в Нью Йорку. Та в Стемфорді вже є завзак бібліотеки, а в Нью Йорку нема. Тому думаю, що ліпше продовжувати те, що має реальну підставу.

При основанні бібліотеки треба мати на увазі, що треба зібрати книжки, а і гроші потрібні на удержання бібліотеки і музею в порядку.

Саме збирання книжок, рукописів та інших бібліотечних, а тепер ще й музейних об'єктів, вимагає праці, і то постійної праці фахових людей. Працівник є людиною і мусить жити. Мусить мати теж фонди на поширення праці. Треба мати десь приміщення для працівника, отже бюро, «офіс», треба мати гроші на листування, треба мати місце на складанні присланих книжок та об'єктів. А крім цього, ще треба створити наукову установу з відповідальних людей, які ручилиб, що матеріали та книжки будуть збережені та віддані до прилюдного вжитку. Багато товариств свого часу розкладали бібліотеки для своїх членів. З часом книжки попропадали в приватних домах членів, а решту бібліотеки потім замкнено до товариської шафи і там вони чекають мисащих відвідин. А між ними книжками ще є деякі цінні примірники, що їх варт зберегти. Отже практичний розум кожного громадянина каже: «Мають ці книжки знищитися до решти, ліпше віддати їх до Української Бібліотеки в Стемфорді, де вже є приміщення, є відповідні умови сили, що книжками заопікуються і їх збережуть для потреб будучого покоління!»

А це важніше вже тепер подумати про утримання бібліотеки в майбутності. Можна мати цілу копію книжок. Але як зробити їх доступними для таких людей, що книжки потребують? При університетах та в поодиноких муніципалтах є відповідні будинки і цілі збори фахових людей з високою наукою, що займаються консервуванням цінних книжок на століття та видавцями їх до вжитку. Такі люди мусять теж жити, мати харч, приміщення для себе, тобто мешкання. Отже на такі вимоги є великі фундації, записи, дари, жертви.

А в нас нема ще зрозуміння того, що інтелектуальна праця є так само працею, як нап.

3 ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ФІЛЯДЛЬФІЯ, ПА.
З організаційної кампанії У. Н. Союзу.

Минулий тиждень велась завзята боротьба між відділами 83 і 339. Обидва бються за першество. Виходить з того таке, що урядники від 83 на своїх зборах не говорили на вітер, що не лишаться позаді. Хоч їх відділ одного тижня був зійшов аж на п'яте місце, то в минулий тижні одного дня був він уже першим. Та завзятий його суперник, відділ 339, таки не дав себе випередити. Тепер обидва мають однакове число членів, оба є першими. Та не знати як довго. Від 105 це далі є з ряду другим, але здається, що вже недовго буде займати це місце, бо від 268 певно готов його випередити, бо в минулому тижні була ріжниця тільки щодо одного члена і він з від 45 є третім з ряду. Від 375 повів також досить оживлену працю у минулий тижні, так, що стоїть на четвертій місці, а має свого суперника в відділі 324, бо цей відділ поволі, але постійно з кожним тижнем іде вгору і відділові 375 прийшло несподіване щастя, що не дало йому уступити від 324. Але як буде далі, годі передвидіти.

Многі з членів дивуються, що кампанія пішла вже так вперед, бо вже справді здобула досить поважне число нових членів. Від себе скажу, що то ніщо надзвичайне, бо який кожний член хотів трошка подбати, то сама Філядльфія малаб тисячі членів в У. Н. Союзі. От маєте найкращий доказ з цієї кампанії. За пару місяців вже є досить поважне число нових членів. І як так піде далі, то вже в короткім часі буде виконана та ухвала, яку він повзяли на своїх перших листопадових зборах в минулий році. Ми можемо зробити, а тільки є брак того хотіння. За час свого побуту в Філядльфії звавжив в один брак, а саме те, що на стільки відділів У. Н. Союзу нема ані одного відділу жіночого. Чому воно так? Жінки в цій кампанії не беруть участи. Чому? Хіба це не їхня організація? На мою думку жінкам треба взятися до праці і створити свій жіночий відділ У. Н. Союзу, щоби мати в Союзі своє представництво. Отже беріться жінки до праці, щоби та кампанія створила в місті Філядльфії сильний жіночий відділ У. Н. Союзу.

А. Маланчук, організатор У. Н. С.

тепер «дефенз ворк», а старім краю орання рілі, збирання збіжжя й молочення.

Коли є в нас наукова установа в Стемфорді, коли є в нас відповідний авторитет, що хоче такими духовними й культурними українськими цінностями зайнятися, то вміймо що нагоду використати.

Насамперед відшлюмо до Української Бібліотеки в Стемфорді всі вартісні книжки й рукописи та залишки нашого минулого українського друкованого та писаного діла, щоби не загинули з якихнебудь причини. Водночас подбаймо про скорі жертви на їх збереження, а потім дискутуймо над розростом, розмахом, чи там поширенням бібліотеки, музею, архіву і над величавим приміщенням для тих збірок.

о. Володимир Лотович, Джерзі Сіті, Н. Дж.

The Greatest Mother in the World

RED CROSS WAR FUND MARCH 1943

ВЕЛИКА НОВИНА В ДІТРОЙТ!
УКРАЇНСКА ПРАВОСЛАВНА ГРОМАДА
— з нагоди —
БЕНКЕТ І ФІЛЬМУ
— з нагоди —
ЧЕТВЕРТОЇ РІЧНИЦІ РЕОРГАНІЗАЦІЇ ГРОМАДИ В НЕДІЛЮ, 21. БЕРЕЗНЯ (MARCH 21, 1943) в годині 3-тій пополудні В УКРАЇНСЬКІМ НАРОДНІМ ДОМІ, 4655 MARTIN AVENUE. DETROIT, MICHIGAN

Українські Громадяни! Ви показали свою свідомість і солідарність на Українським Національним Дні в Аркадія Парку минулого року, щоби віддати честь американським і канадським героям, котрі борються за свободу Америки. Три тисячі свідомого громадянства взяли участь в тім свята. Там були: наш теперішній губернатор Фері Келей і федеральний сенатор Гомер Форгесон; там було багато визначних американців, а найголовніше, американське і канадське військо. З тієї перемоги винило фільмове образки, то є: «мунінг пікчер», на вічну пам'ятку для дітройської громади. Ця фільма буде висвітлюватись перший раз у Дітройті на бенкеті. Там також буде висвітлюватись фільмові образки з поля битви і будете мати нагоду побачити дієву війну на воєнній фронті. То ж не забудьте бенкет; прийдіть масово і інших заохотить, а побачите себе і своїх знайомих та американське військо у боротьбі з ворогом. А ті, котрі не могли бути на Укр. Національним Дні, будуть мати нагоду побачити щось такого, що ще в житті не бачили. **о. Іван Бойко з Комітетом** запрошують всіх без різниці релігійних або партійних переконань.

Жіноча Сторінка

І Нас Вона Чогось Навчила

Америка зготовила мадам Чанг Кай-шек таке прийняття, якого не мала ще ніодна визначна чужинка, чи чужинець, що приїхали сюди з гостинню. Не іде про зовнішню форму прийняття, бо ця з правила виходить тут ширію та ентузіастичною, зєднавши американців по цілому світі ставу вважливих, щедрих та гостинних господарів. Іде про моральне прийняття, про відгомін та реакцію на все, що ця незвичайна жінка Далекого Сходу тут сказала, чи зробила в зв'язку з ціллю свого приїзду: воєнної допомоги Китаєви. І саме це моральне прийняття вийшло таким, що йому не знають рівного. Тендітна, чарівна жіночка, зразок фізичної краси своєї раси, її вдумчивості та філософського світогляду, зробила для своєї вітчизни більше, як потрапив би це штаб дипломатів чи заводських пропагаторів. Не переборщували ці, які казали при нагоді її прийняття, що переїде вона до історії як найбільш замітна жінка нашої доби. Це її справді належить!

Характеристичних подробиць з життя мадам Чанг Кай-шек було стільки по американських часописах, що її нема потреби тут їх повторювати. Хоч в зв'язку з могою темою пригадати лиш це, як старанно підготувалася вона себе до цієї праці, яку хотіла вложити у свою вітчизну. Не самим лиш знанням цього, що може дати її наука та культура власного краю. Хоч Китай має її на тисячі літ старшою, чим культура Європи, чи ще молодшою Америки — пані Чанг Кай-шек і ці, що кермували її виховання, вибирають саме Америку за місце навчання талановитої жінки, що мала відіграти історичну роль серед свого народу. Хотіла вона до нутра пізнати цей край найбільш модних здобутків та найбільш горючарських свобод, де саме є найкраща нагода та підлога творити візрі для цього, яка дорога до щастя — особистого та загального.

Як приїхала тут колись мадам Чанг Кай-шек молодою дівчиною — почала цікавитися та вчитися усього: від мови та економічних проблем, до театрального мистецтва штуки, гарного зодягання. Вона так вжилася тоді у Америку, що називає її „другою вітчизною“. Її знання англійської мови таке основне і глибоке, що навіть американці мусіли заглядати до словника у часі її офіційних промов, щоб зрозуміти ціле багатство її вислову. Місця, з якими зв'язана молодими літами, розривками та наукою, вводять її у стан найвищого зворушення. Хтось з

ним своїй вітчизні у найтяжчих її хвиликах.

„І все те бачив і все те знаю“ — казав Тарас Шевченко про українського „всезнайку“. Відкрив він одне наше нароще недомагання: нушту зарозумілість на крихту власного знання, що замікає нам очі на це, чого можна навчитися деінде. Не багато наших людей бувало по світі. А й з тих, що дували, многи звикли періди-ко дивитися на здобутки інших народів як на щось злое або непригожого для нас. Власний патріотизм відчували вони саме у цьому, що вони негодатні на чуже — хоч зі страстою для себе, а то й загальної справи.

Мадам Чанг Кай-шек показала нам кращу форму патріотизму: у пізнанні, навчанні та зужитті цього, що найліпше в інших народів на користь своєї вітчизни, щоб заінсувала не гризня і ненависть, але співпраця та мир у світі. З цього неабияка наука теж і для переселенців з України. Ми тут так, як на добрій науці. Щоби, коли український народ пічне улаждувати власне хазяйство на вільних, демократичних засадах — ми з цієї американської школи могли піддавати йому думки про те, в чому лежить поступ та підстава такого сильного й вільного народу як народ американський.

Під футряною нагорткою американського крою мадам Чанг Кай-шек носить народно жіночу одежу свого краю, і навіть найбільш вибагливі знавці моди не можуть закинути, що така одежа сполука е „зілим смаком“. А до тут рождені китайської молоді го-ворити ця жінка, що треба їй бути гордим на кров, яка пливе у її жилах!

Отже любов до Америки і почування для давної вітчизни — усе це можна без шкоди зі собою погодити, коли беремося до цього так, як це розуміє перша пані китайського народу.

Але теж чогось іншого навчила її Америка: що й найстарша філософія та культура не розвіє сама цього життя, як людям найкраще жити, що побіч себе, та як запевнити їм тривалий духовний та економічний поступ. Як плекати окремішності народів та культури — основну заповуку їх розвою — не виниюючи їх взаімно. Як охоронити людську гідність, запевнити справедливість, свободу для всіх, кожної одиниці, бо лиш тоді можемо говорити про вільний, цивілізований світ. Вона бачила на сусідах свого народу як найстаріші культури та найліпші науки не викорінили у народів варварства, насильства, егоїзму, і у світі треба шукати нових метод, як виховувати народи. Першою зором таких нових способів стала для мадам Чанг Кай-шек демократична Америка зі свободою для всіх, однаковою нагодою на життєвий успіх та правом для кожного уладити своє життя після особистої вподобі.

Такого знання набрала колись ця найвизначніша жінка Сходу в Америці і служить

Марія Котляревська

Кожний раз, коли починаю свій начерк про українську жіночу мистця, переживаю радісні хвилини у своїм житті. Бачу, як крок за кроком, одна за одною — кладуть українські жінки-мистці вже не підвалі, а цілі частини будівлі українського мистецтва. Бачу, як українські жінки стають до мистецького діла так, як цього вимагає саме мистецтво — повсякчасно йому себе всю, без вагань, роздвоєнь — з психікою творця, яка нехтує все, що перебиває йому в його творчому шляху.

Коли возьмемо чоловічих представників сучасної української графіки — Олену Кучицьку, Софію Налішницьку та Олену Сахновську, то поруч них імя молоді мисткині Марії Котляревської, що народилася в 1902 році, а закінчила харківський мистецький інститут у 1928 році, вповні заслуговує на це почесне місце. Марія Котляревська йде в авангарді української графіки, у гравюрі на дереві, і якісно і кількісно, з професійною ретельністю, що виказує чималу творчу енергію і глибоке творче наставлення.

Імя її відоме з усіх мистецьких і графічних українських вистав, зокрема з вистави гравюр і рисунку Асоціації Революційних Мистців України в Києві в 1928 році. Тоді виставила Марія Котляревська більш десяти жанрових лінодритів та книжкових ілюстрацій. У 1932 році ми зустрічаємо її імя і три репродукції в „Гербвахграфік“, одному з провідних мистецьких графічних журналів світу, що виходив у німецькій і англійській мові в Берліні, а далі її на міжнародних виставах графіки. Успіх для молоді мисткині незвичайний і очевидно заслужений.

Цей успіх завдячує Марія Котляревська безпосередньо своему особистому талановиті і своїй працьовитості, а посередньо середовищу, з якого вийшла і в якому оформилася її мистецький світогляд. Цим середовищем для Марії Котляревської був харківський мистецький інститут, як українська мистецька школа, що дала їй цей світогляд, а теж критичизм у сприйманні мистецьких еквівалентів з сучасного європейського мистецтва. Це все склалося на Котляревську, як серйозного мистця, свідомого своїх індивідуальних завдань і завдань українського мистецтва в цілому. Значу теж, що Марія Котляревська, як Кульчицька, Налішницька чи Сахновська у графіці, — Башкирцева, Павленко, Іванова, Зарицька, Музика, Мазела, Долинська, Левицька, Білецька в малярстві, — Діндо, Лятурицька, Писаренко, Блох, Мидянівна, Кудрявцева в різьбі стоять на рівні з кращими представницями жіноч-творців усього світу. Однак Марія Котляревська і за-

черпне напевно багато з жіноч-мистця, що збільшить тільки засяг засобів вислову й думки, збільшить обрію української культури в цілому.

Марія Котляревська — це визначна сила в сучасній українській мистецтві.

Марія Пеньковська.

Творчість Марії Котляревської незалежна від сюжету, навпаки, сюжет вкладає вона у рішчі свого стилізованого розуміння. Сюжет у неї органічно зв'язаний з її творимом і дає йому тапмонію. Це все виказує її зрілість і поважність мисткині, що без хитань і вагань світома своєї праці.

Ці прикмети помітні у Котляревської вже в її перших лінодритах — „У крамниці“, „Музика“, „Партизани“, але повний свій вираз дістали щойно в останніх дереворитових ілюстраціях та окремих композиціях. Творчість Марії Котляревської багаче доповнює сучасну українську графіку в цілому, як окрему українську школу, як напрям, у якому графіка займає своє окреме місце і кількістю і безсумнівною якістю.

Ми ще не всілі охопити цілість розвитку сучасного українського мистецтва; спостерігаємо тільки його буйний, майже стихійний розвиток, а останне двадцятьліття його — це підвални відродження могутньої мистецької культури українського народу. Безперечно, Марію Котляревську, як і всіх українських мисткинь і мистців, недоцінює українське громадянство, що за дуже малими винятками не має зро-зуміння для суті мистецтва. Українська жінка перейшла чималий шлях у літературі, але на цьому полі великі заслуги її досягнення — безспірні й загально признані — але сучасна образотворчість української жінки перейшла літературні осяги. Сучасна українська жіноча-мисткиня вийшла з літератури своїх посестер, а майбутня жінка-письменник за-

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.

Ten Per Cent OF YOUR INCOME should be going into U.S. War Bonds and Stamps

U. S. Treasury Department

ПОШУКУВАННЯ ОСІБ

ПОШУКУЮ БРАТА МИХАЙЛА МЕЛЬНИКА і знайомих, що походять із села Сратин, повіт Рогатин. Хто про него знає, або він самий, хай повідомить мене на адресу:

ALEXANDER MELNICK, 141 Fairview Ave., Somerville, N. J.

Д-Р С. ЧЕРНОВ

- Гострі в хронічній недугі чоловіків і жінок — Шкірка.
- Аналіза крові для подружого свідчення.
- Гемороїди й желіки лікуються без операції.

223 SECOND AVE., cor. 14th ST., NEW YORK CITY, Room 14.
GRamercy 7-7697

Офісові години: 10—8; неділя 11—2.
Жінка-доктор до обслути.
X & Флюроскоп.—Екзамінація \$2.00

ДАРОМ вишлемо кожному зразок (SAMPLE) Карпатського Чаю з найбільшого гірського діла, на недомогання жовудка, печінки і шлук. Велика пачка коштує 50¢.

- ГРУДНЕ ЗИЛЛЯ, природне средство припорувають тим, що терплять на впретій кашелі, біль горла і задуку. Пачка коштує 50¢.
- ЗИЛЛЯ НА ВОЛОСІ КИНОГІ. Дуже поціня. Як його ужити, надруковано на бакці. Велика пачка 50¢.
- МІШАНИ КОРИННЯ, на несправність, брак апетиту, корі. Добре також на запал до горілки. Пачка 50¢.

Хто купить 4 пачки зараз вище згаданого діла за \$2.00, дістане одну пачку даром.

Маємо всякі лічничі діла, листя, шві, кору, ягоди, корінь, ладан, живицю і т. д. Продаємо гуртом і деталію. Для шторників і продавців відповідний опуст.

Замовлення посилайте на адресу:
UKRAINIAN BAZAAR,
170 E. 4th St., New York, N. Y.

ПРИБОРИ ДО КРАШЕННЯ ПИСАНОК

Фарба в порошку зі старого краю

Всім (8) красок червона ясна, червона темна, жовта, помаранчева, зелена ясна, зелена темна, синя і чорна. Ціна за 8 красок \$1.00. Віск пильний і Кистка до писання 25 ц. Краєвий шафрон 25 ц.

ВЕЛИКОДНІ КАРТКИ „Христос Воскрес“ в формі картонки з вітроями, ціна за дюзин 60 ц. 50-картонки \$1.75, 100 картон \$3.00. Зелене діла до роблення паперових вітроя, грош коштує \$1.00. Кили шпорові. Road до прикраси церкв, престолів і кили, дюзин \$1.50.

Замовлення посилайте до:
UKRAINIAN BAZAAR,
170 E. 4th St., NEW YORK, N. Y.

\$150.00 ЦІЛИЙ ПОХОРОН

І вище

ОБСЛУГЕМО В ПЕРТ АМБОЙ І ОКОЛИЩ

KANAI KAIN FUNERAL HOME

433 STATE STREET, PERTH AMBOY, N. J.
Phone: Perth Amboy 4-4646

ПОШУКУЮ БРАТА МИХАЙЛА МЕЛЬНИКА і знайомих, що походять із села Сратин, повіт Рогатин. Хто про него знає, або він самий, хай повідомить мене на адресу:

ALEXANDER MELNICK, 141 Fairview Ave., Somerville, N. J.

МИРОН ЛИТВИН І СИН

УКРАЇНСЬКІ ПОГРЕБНИКИ

Обслуга шора і чєсна

383 MORRIS AVENUE, cor. Springfield Ave. NEWARK, N. J.
Phone: ESsex 3-5347

ІВАН БУНЬКО

УКРАЇНСЬКІ ПОГРЕБНИКИ

зарядка погребам по ціні як звичайні ак \$150.

ОБСЛУГА НАЙКРАЩА.

JOHN BUNKO
Licensed Undertaker & Embalmer
437 E. 5th St., NEW YORK CITY.
Dignified funerals as low as \$150.
Telephone: GRamercy 7-7661

ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК НА ФІЛІАДЕЛЬФІО І ОКОЛИЩО

STEPHEN J. JEWUSIAK & SON FUNERAL DIRECTORS

77 Morris St., Jersey City 34 E. 25th St., Bayonne

Phone: BRegon 4-5989 Phone: BAyonne 3-0540

МИХАЙЛО НАСЕВИЧ

cor. FRANKLIN & BROWN STS., PHILADELPHIA, PA.
Tel. Market 1320.
ОБСЛУГА В ДЕНЬ І В НОЧІ

ПЕТРО ЯРЕМА

УКРАЇНСЬКІЙ ПОГРЕБНИК

Занимаюсь похоронами в БРОНКСІ, БРООКЛІНІ, НЕВ-Йорк І ОКОЛИЩОХ

129 EAST 7th STREET, NEW YORK, N. Y.
Tel.: ORchard 4-2565

BRANCH OFFICE & CHAPEL, 707 Prospect Avenue, (cor. E. 155 St.) BRONX, N. Y.
Tel: MEtrose 5-6577

ТАРЗАН ч. 732 — На зустріч небезпечі

TARZAN HURLED A HARPOON AT THE NEAREST SHARK. A ROPE TRAILED THE SPEEDING WEAPON.

THEN HE FLUNG OVERBOARD THE STRANGE SEA-KITE, WHICH WAS FASTENED TO THE END OF THE ROPE.

THE INGENIOUS DEVICE, DRAGGED THROUGH THE WATER, CHECKED THE CHARGE OF THE STRICKEN MONSTER!

ATTRACTED BY THE BLOOD FROM THE WOUND, THE OTHER TWO SHARKS TURNED TO DEVOUR THEIR HELPLESS FELLOW.

AND TARZAN, INSTEAD OF TRYING TO ESCAPE, SET HIS COURSE TOWARD THE DANGEROUS SEA-BEASTS!

Тарзан кинув гарпун на найбачжу пажору. За киненим гарпуну потягнулася довга ливна.

Потім він кинув на воду свого дивного орла, що був приязаний до ливни. Цей прилад, тягнувшись водою, показував, куди плила поцілена потвора.

Заманені кровю поціленої гарпуну пажори, інші пажори кинулися пожирати свого нещасного товариша.

І Тарзан, замісць утікати, далі поплив на небезпечні морські звірюки.